

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

Hod V.

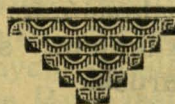
Wilnia, 15 Lutaha 1932 h.

Nr. 2.

„NIE ADNYM CHLEBAM
ŻYWIE. ČAŁAWIEK, ALE ŪSIA-
KIM SŁOWAM, ŠTO WYCHO-
DZIC Z WUSNAŪ BOŻYCH“.

(Mat. 4—4).

ŽMIEST № 2.

- 1). U 10-yja ŭhodki na Piatrowaj Stalicy.
- 2). Dzieja majej myśli, serca i woli.
- 3). Śledam za Chrystusam.
- 4). Budźcie aściarožny.
- 5). Wiecier (wierš).
- 6). Listy z paŭnočnaj Francyi.
- 7). Z bielaruskaj niwy.
- 8). Z relihijna-hramadzkaaha žyćcia.
- 9). Roznyja cikawaści.
- 10). Wilenskija nawiny.
- 11). Paštowaja skrynka

U KAŚCIELE ŚW. MIKAŁAJA

ŭ Wilni ŭ koźnuju niadzielu i świata a 10 h. ranicy adbywajecca nabaženstwa dla Bielarusau, na jakim piauucca bielaruskija relihijnyja pieśni i zaŭsiody bywaje bielaruskaje kazańnie.

H r a m a d z i a n i e !

Z Nowym Hodam «Chryścijanskaja Dumka» wychodzie dalej. Dahetul na žal, nia ũsie naŭy padpišcyki aplačili nam naležnaść za minuly hod i daloka nia ũsie prystali padpisku na nowy 1932 hod. Hetaje sumnaje žjawišča zmuša-je nas ahrańiçyć wydawańnie naŭaj časopisi tolki da adnaho razu ũ miesiac.

Dyk horaça zaklikajem: spoŭnicie, Hramadzianie, swoj wialiki abawiazak chryścijanski i bielaruski.

Prosim takža ũsich naŭy chytaçoŭ i pryjacielaŭ paŭyrać naŭu časopiś sia-rod swaich susiedziaŭ i znajomych, nachodziaçy nowych padpišcykaŭ „Chr. D.“ i prysyłajuçy ũ redakcyju adrasy na probu.

Supolnymi siłami da supolnych ideałaŭ!

REDAKCYJA.

„CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA“

BIELARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIS

Wychodzić raz u miesiac.

„CHR. DUMKA“ KAŠTUJE:
na hod . . . 4 zał.
na paŭhodu 2
na 3 mies. 1
na 1 „ 0,50

ABWIEŠTKI ŽMIAŠČAJUCCA
tolki na apoŭniaj baçynie i kaštujuc:
celaja baçyna 40 zał., 1/2 baçyny
20 zał., 1/4 baçyny 10 zał., 1/8 ba-
çyny 5 zł.

Asobny numar kaštuje 20 hr.

ADRAS REDAKCYI I ADMINISTRACYI:

Wilnia, zawułak św. Mikołaja Nr. 8 kw. 3.

(Wilno, zauł. św. Mikołaja 8—3)

Redaktar pryjmaje ad 9—12.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ.

WYCHODZIĆ RAZ U MIESIAC.

Hod V

Wilnia, 15 Lutaha 1932 h.

Nr. 2.

U 10-yja ŭhodki na Piatrowaj Stalicy.

6-ha lutaha siol. h. minaje dziesiać hadoŭ, kali kardynał Achilles Ratti, ciapieraśni św. Ajciec Pius XI, byŭ wybrany na haławu Kaścioła-Cerkwy Chrystowaj, a 12 lutaha taho-ž hodu minaje dziesiać hadoŭ ad jaho koronacyi.

Achilles Ratti radziŭsia ŭ niewialickim mieście Desio, niedaloka ad Medjolanu, 31.V. 1857 h. Pachodzić jon z niezamožnaj, ale pabožnaj siamji Baćka jaho byŭ dobrym znaŭcam pradžielnictwa, dyk pracawaŭ u hetaj halinie i časta źmianiaŭ miejsca swajho žyćcia. Małady Achilles śpiarša wučyŭsia ŭ licei u m. Monzi, pašla ŭ kalehii św. Karala, a ŭrešcie ŭ duchoŭnaj seminariji ŭ Medjolanie. Skončyŭszy seminariju, pajechaŭ na wyšejšyja nawuki ŭ Rym, dzie wučyŭsia na ŭniwersytecie Gregorjanskim, u akademii św. Tamaša i Sapientii. 20 śnieжня 1879 h. byŭ pašwiačany na ksiandza. Nawuki swaje Achilles Ratti skončyŭ z nawukowym tytułam doktora teolohii, prawa kaničnaha i filozofii. U hetym časie Ach. Ratti byŭ pradstaŭleny tahočasnamu słaŭnamu papiežu Lawonu XIII, jaki zaachwočwaje jaho da nawuki.

Pa skančenni nawuk Achilles Ratti byŭ naznačany na profesara duchoŭnaj seminariji ŭ Medjolanie. Adnačasna pašwiačajecca jon pracy hramadzkiej siarod rabotnikaŭ i moładzi. U 1888 hodzie zaniaŭ stanowišča bibliotekara słaŭnaj ŭ Medjolanie biblioteki „Ambrosianum“, a ŭ 1912 h. za časaŭ užo papieža Piusa X zaniaŭ takaje-ž stanowišča ŭ biblioteci watykańskaj u Rymie. Na stanowišczy bibliotekara ŭ słaŭnych dźwioch bibliotekach Ach. Ratti zapaznaŭsia z wučonymi ŭsiaho świetu i sam praz doŭhija hady wytrywała pra-

cawaŭ na poli nawuki i daŭ paznać siabie wučonomu świetu, jak wydatny wučony. Usich nawukowych prac, bolšych i mienšych, Ach. Ratti napisaŭ bolš jak 60 štuk!

Ale hetamu wučonomu treba było wyjści z zaciša biblioteki, bo čakali jaho inšyja zadaŭni. Woš papiež Benedykt XV u 1918 h. naznačaje jaho na wizytatara swajho ŭ Wařšawu, a ŭ 1919 hodzie naznačaje jaho tam-ža swaim nuncyjem na Polšč i na naš kraj. U h. 1921 u sakawiku miesiacy bačym Ach. Ratti arcybiskupam Medjolanskim, a ŭ čerwieni taho-ž hodu bačym jaho užo kardynałam. Urešcie 6 lutaha 1922 hodu kardynał Achilles Ratti wybrany na kiraŭnika chryścijanstwa ŭsiaho świetu roznych abrađaŭ.

Achilles Ratti zasieŭšy na Apostalskaj Piatrowaj Stalicy i pryniaŭšy imia Piusa XI, pačaŭ wytrywaŭaju i płodnuju pracu na niwie Chrystowaj i wiadzie jaje ščaśliwa da siaŭnia. Usio toje, čaho św. Ajciec Pius XI dakanaŭ dla sprawy Chrystowaj i jaho ŭsiešwienaha Kaścioła Cerkwy za dziesiacihodni čas swajej pracy na Apostalskaj Stalicy, apisać u hazetnym artykule niemahčyma. Uspomnim tut tolki ab haŭoŭnych jaho čynach.

Woš Pius XI dakanaŭ zhody miž Apostalskaj Stalicy i Italijaj. Spor miž abiedzwiemi hetymi staronami z pryčyny zaniaćcia Garribaldim Kaścielnaj Džiaržawy ŭ 1870 h. trywaŭ aź da apošnich časaŭ. Urešcie, dziakujučy zachadam i umiełaści sučasnaha św. Ajca, miž Apostalskaj Stalicy i ŭradam Italii nastupiła zhoda.

Dalej, Pius XI horača ŭziaŭ da serca sprawu Akcyi Katalickaj, jakaja

123663

aznačaje supracoŭnictwa na niwie Chrystowaj ludziej świeckich i duchawienstwa. Meta Akcyi Katalickaj — skazaŭ hety papież — heta hadawaŭnie chryścijanskich charaktaraŭ. Woś-ža wialikaja heta sprawa siaŭnia ŭžo ŭšyroka raźwiwajecca pa ŭsim katalickim świcie.

Zawuć takža Piusa XI papieżam misijaŭ, bo za jaho časaŭ sprawa razwoju chryścijanstwa siarod pahanskich narodaŭ idzie ŭpierad duža pamysna, z całkom rużowymi nadziejami na budučyniu. A hetak pamysna wyhladaje ciapier sprawa misijaŭ, bo Pius XI pracu misyjnuju apiraje pradusim na duchawienstwie, jakoje pachodzić z taho narodu, siarod jakoha jano pracuje.

Słušna ŭrešcie Pius XI moža być takža nazwany papieżam Unii (jednaści) Prawasłaŭja z Usieświetnym Kaściołam - Carkwoj Chrystowaj. Wialikaj hetaj sprawie św. Ajciec paświačaje ŭwahi duža mnoha i robić usio mahčymaje i nie prapuskaje nijakaj akazii, kab razjadnanych z Apostalskaj Stalicaj chryścijan, wiarnuć da daŭniejšaj jednaści. Pomnić św. Ajciec i ab našych biełarusach prawasłaŭnych i kliča ich da jednaści relihijnej. Chodziać nawat čutki, što kab hetaja jednaść biełarusaŭ prawasłaŭnych z Apostalskaj Stalicaj nastupiła, św. Ajciec maje naz-

načyc nam unijackaha biskupa Biela-rusa, ale što na pieraškodzie hetamu staić polskaja palityka.

Ahułam kirawaŭnie Kaściołam Piusa XI adznačajecca supakojem, razwawaj i stanoŭkaścij. Baroniačy wolnaści Kaścioła, nie paddajecca jon upływam ani ŭradaŭ, ani palitykaŭ. Usiamu świetu jasna prypaminaje, što biaz žyćcia narodaŭ pawodle Chrystowaj nawuki nia budzie na świcie ani ładu, ani supakaju.

Woś-ža ŭ 10-yja ŭhodki na Piatrowaj Stalicy Piusa XI, kali z pryčyny hetaha jubileju pa ŭsim świcie na čeś Jaho adbywajucca ŭračystaści, dałučajem da ich svoj hołas radaści i my kataliki biełarusy, choć praz hetu našu skromnuju i ŭbohuju časopiś. Robim heta tym bołš achwotna, što Pius XI, kali jašče budučy Apostalskim Nuncyjem, u 1920 h. pryjaždžaŭ z Waršawy ŭ Wilniu, dzie adwiedała jaho biełaruskaja katalickaja delehacyja na čale z Ks A. Stankiewičam, radasna pryńiaŭ jaje i zaachwočwaŭ da katalickaj biełaruskaj pracy. Wierym, što i siaŭnia, ŭžo z wyšyni Apostalskaj Stalicy, takža spryjaje Jon nam i bahasławić, jak i tady, bo Jon Apostał usich narodaŭ.

Kaz. Swajak.

5)

Dzieja majej myśli, serca i woli.

VII. U Zakapanym. Pačatak wajny.
Kaniec dyjakanatu.
(1912—1915).

Śniežań—1912—Zakapanaje. Čas schodzie bystra. Siłaŭ prybywaje. Tawarystwa tym dobre, što skora zmiennaje: adny wyjadžajuć, druhija najaždžajuć. Typy cikaŭnyja ludziej. Pole dla abserwacyi charaktaraŭ dobre.

Zacikawili mianie zakony, katorych u nas nie astałosia pad haspadarkaj rasiejskaj ani duchu. Bliżej paznaŭ ja rehułu zakonnikaŭ Maryjanaŭ, dobrej sławy u nas, choć niašyroka. Historyja ich čystaja, konstytucyi prostyja, choć surowyja. Da ich zaharełasja najsilniej maja sympatyja. Čamu? Nia wiedaju. Moža heta pa tej pryčynie, što ŭžo hety zakon naležyc da historyi — a rehuła mała-b być dasawasawanaj i da našyah časaŭ, kab našlisia takija ludzi.

Maj — 1913. Jedu damoŭki z zapasam adnoŭlenych sił. Pakidaju charoŭy kutočak świetu, bahaty ŭ pyšnyja powidy. Nie zabudusia nikoli daliny Kościeliskaj, kudy jeżdżiŭ u tawarystwie dwuch ksiandzoŭ. Była cudoŭnaja noć. Miesiac usplywaŭ na nieba i što chwili-nu chawaŭ svoj twar miż bladawych chmarkaŭ, jak woŭna. Pry hetaj častaj źmienie światła što-raz mianialisia powidy, dajučy żyŭnuju strawu dla wyabražeńnia. Cudny bulkot ručajkoŭ, dziŭnyja kontury skalnych abrywaŭ, tajničnyja šepty „smrekaŭ“ — usio heta składała abraz, poŭny spakaju i majestatu nočy. — Krakawa ja nie biarusia apisać. Što ŭ im najbołš mianie kranuła — heta toj duch prostaści, što wyhladaje da ciabie z koźnaha miejsca.

Zniwień — 1913. Ad daŭnaha času čuju da ciabie, maci Biela-rus, asabliwuju prywiaznaść — i bolejš čym prywiaznaść: nadta heta adčućcio hlyboka zaryłasja ŭ sercy — peŭna heta miłaść, kachaŭnie z serca. Lublu ja ciabie i silna lublu. Abjechaŭ ja niamala ŭžo świetu, šukajučy krasy i praŭdy, a najbołš baču tej i druhaj u swaim rodnym kraju, u swajej miłaj ziemi. Strojny hory i daliny ŭ Tat-

TAMAŠ KEMPIJSKI.

Śledam za Chrystusam.

Z łacinskaj mowy pierakłaŭ
Dr. St. HRYNKIEWIČ.
Kniška treciaja.

R a z d z i e ł X I V.

Ab patrebie razwaźańnia tajomnych sudoŭ Bożych, kab nia pyšnica z dobrych učincaŭ.

1. Zahrymieli nada mnoju sudy Twaje, o Hospadzie, zadryżeli z pierapudu dy spałochu ũsie kości maje aź samleła duša maja wielmi.

Staju astaŭbianieli i baču, što *nieba niacystaje pierad woblikam Twaim* (Hiob. 15, 15).

Kali i ũ aniolaŭ našoŭ Ty błaħaćcio (Hiob. 4, 18) dy nie darawaŭ im, što-ż budzie sa mnoju?

Kali zorki paspadali z nieba (Ap. 8, 10), dyk ja-ż pyłok ziamny, čaho budu spadziawacca?

Tyja, čyny jakich manilisia być samymi dobrymi, upali najniżej, a tyja, što jeli chleb aniolaŭ — prahawita pašla hnalisia za strawaju żywioły.

2. Dyk niama nijakaje świataści, kali prymieš Ty, o Hospadzie, ruku Swaju.

Ničoha nia zdolaje nijakaja mudraść, kali pakinieš kirawać jeju.

Ničoha nia zrobić nijakaja dužaść, kali jaje nia budzieš padtrymiwać.

Niama biašpieki dla čystaści, kali jaje nia ścieraeš.

Ničoha nia zdolaje i nahlad za saboju, kali Twój światy nahlad nie spamoža nas.

Kali nas samych pakidaješ, upadajem i hiniem, kali hłanieš na nas — paŭstajom i żywiom.

Niadużyja my samyja praz siabie, — dzia-kujučy Tabie mahutniejem i styniem, a Ty nas padahrawaješ.

3. O, z jakoju pakoraju dy pahardaju treba mnie dumać ab sabie, jak na ništo — hłdzieć treba na ũsio, što tolki dobrym manicca być uwa mnie!

O, jak hłybaka mnie treba ũniżacca pierad tajomnaściami sudoŭ Twaich, o Hospad, prad katorymi ja ništo i tolki ništo.

O wialičynia biazmiežnaja, o mora biazbrežnaje, dzie kali siabie šukaju, uznoŭ baču, što ništo ja!

Dyk dzie-ż schawajecca pustaja sława? na čym abaprecca peŭnaść u cnotu swaju?

Ŭsiu marnuju chwalbu maju prahłynuła hłbybinia sudu Twajho nada mnoju.

4. Čym-ža jość usiakaje cieła pierad woblikam Twaim?

Ci-ż hłina paćnie hanarycca pierad tym, čto jaje lepje? (Iz. 29, 16)

Jakim čynam chwalić siabie moža toj, serca čyjo sapraŭdy padparadkawana Bohu?

Ŭwieš świet nia zrobić pyšnym taho, ka-cho spakaryła sabie praŭda, ani zwaruchniecca chwalboju świetu ũsiano toj, čto ũsiu nadzieju ũ Bohu bačyć.

Bo-ż i tyja samyja, što chwalać — usie jany ništo; prapaduć jany, jak huk ichniaha słowa: *A praŭda Boħa budzie trywać na wieki* (Ps. 116, 2).

rach, pryjemny malunki ũ ziamli Krakaŭskaj, a ũsioż cudniejšy naš bor wialmožny, piakniejšyja roŭni i hai našy: strajniejšyja, bo hawo-rać prosta da dušy twajej, a mowa ich prani-kaje ciabie celaha, lečyć rany serca twajho. O, charastwo tut nieapisanaje, bo rodnaje, prostaje — jak duša rušniaka. Ty, biacie biełarusie, wydaješsia mnie lepšym ad druhich narodaŭ. Ty pakryŭdžany i nieščaśliwy, pakinieny praz mnoha swaich rodnych synoŭ i dočkaŭ, adda-dzieny na ździek čužyncaŭ — i to zdaŭna — ty biedny, harotny. I tut peŭna lażyć pryčyna, čamu ty tak blizki sercu i dušy majej. Ciabie nie skaziŭ fałš, nie lażyć na twaich plačach kryŭda čužaja: swaja tolki ũrezałasia krywawa na ich i chilić ciabie da ziamli. Praŭda i sčy-raść żywie jšče ũ dušy twajej — niedarmaž nazywajuć ciabie „prostym,“ dajučy spaznać, što druhija narody zdaŭna ũžo skrywilisia. Paznaj tolki dobra, čto ty, harnisia da praš-wiety, a stanieš silnym: a heta siła daść wolu duchu twajmu, tak ciazka zahnanamu i pakryŭ-džanamu...

Nie chaču ja pakinuć ciabie, maci Biela-

ruš, choć chutka mus skaža iznoŭ raźwitacca z taboj. Chaču służyć tabie, chaču addać sia-bie dla dabra dušy twajej. A jana — duša twaja — čakaje afiaraŭ. Patrebny afiary, kali maje pryści wybaŭleńnie. Ja nie pajdu šyro-kim razhonam ludzkoha rachunku. Ja chaču tolki służyć twaim duchoŭnym patrebam, bie-larusie. A jany ahramadny. Saprady skazać treba: „Źniwo wializnaje, a pracaŭnikoŭ mała.“ Boža, daj mnie zrozumieć i ũpeŭnica, jakoj žadaješ ad mianie słuźby. Addajučysia najbliżej-šym bratom maim, ja chaču spoŭnić Wolu Twa-ju, šukać praŭdy i niaści znajdzienuju druhim.

13.—VIII. Siahonnia słuħajučy znon naš cudny kaścielny, rablu probu addać uraźańnie wieršam. Pa polsku pišuć usie. Bielarus — si-rata: śmiajucca z jaho mowy. Ja lublu bied-nych, apuščanych... Budu pisać *pabielarusku*. Mowa biełaruskaja jość hładkaj i zhučnaj: mo-ža służyć i da paezyi (ale sam siabie ja da paetaŭ zaličyć nia wažusia). Pastarajusia vyhładzić styl swoj biełaruski. Zhodzicca ũ budučynie.

20.—IX. *Da maci nad mahiłkaj!* Nie haruj ty, maci, i nie zabiwajsia, kali dziciatka rod-

R a z d z i e ł X V.

Jak treba trymacca dy hawaryć pry žadańni koźnaj rečy.

1. Tak hawary ũ koźnaj sprawie: Hospadzie, kali Tabie heta da ũspadoby, niachaj budzie tak.

Hospadzie, kali heta na chwału Tabie, niachaj budzie heta ũ imia Twajo.

Hospadzie, kali bačyš patrebaść mnie ũ hetym, abo karysnaść — dyk daj-ža karystacca na chwału Tabie.

Kali adnak budzieš bačyć, što škodnaje heta dla mianie, abo mała wartaje dziela zbauleńnia duży — zabiary tady ad mianie takoje žadańnie.

Bo-ż niaũsiakaje žadańnie ad Ducha Świateho, choć jano zdajecca čalawieku i dobrym i praũdziwym.

Ciaźka papraũdzie rassudzić ci dobry duch, ci błaħi — nahortwaje na ciabie žadańnie taje abo inšaje rečy, ci mo' ũlasny twoj duch da taho ciabie padhanajaje.

Šmat takich, što abmanulisia ũrešcie, kali spačatku dumali, što achinuũ ich dobry duch.

2. I dziela taho, kali chočam niečaha, dyk zaũsiody z bajaźniu Boha i pakoraju ũ sercy treba nam chacieć i prasić i tamu treba wyračysia susim siabie, addać usio Mnie dy kazać: O Hospadzie, Ty wiedaješ što lepš, dyk niachaj budzie tak ci inakš pawodle woli Twajej.

Daj što chočaš i skolki chočaš i kali chočaš.

Zrabi sa mnoju, što wiedaješ i što najbolš Tabie da ũspadoby i čaho wymaťaje wialikšaja sława Twaja.

naje, darahońkaje, jak krasku biez pary źwianutuju, kładzieš u mahiľku!... Ach, praũda — ciaźka razlučycca z kachańniem twaim, što hrudziama ũskarmila, ślazami abmyła, sercam służyła. Smutak niazmierny ščemić jaho. Alež ty, maći — chryścijanka! Dzie wiera twaja i spadzieja żyćcia wiečnaha? Ciž tuť u mahiľcy piaskowaj kaniec usiamu? Nie, nie! Tam u świcie wyšejšym, dzie ślozy hinuć, dzie radaść biaz miery, — ubačyš swajo dzicia, kali zasłużyć tej łaski zachočaš. ũciamiš jasna, što darma zabiwaľasia nad jaho mahiľkaj; zdziwisia, što nie razumiela ščaćcia, skrytaha ũ maľadoj, na pačatku, abo ũ kwiecie wieku, śmierci...

6—XI. Skul biarecca heta nizekaja paharda da našaj rodnaj mowy? Ci sapraũdy jana nia budzie zdatnym da wyražeńnia praũdy wyšejšaha paradku, jak heta było kaliści?! Nikoľi! Ja wieru ũ duchoũnuju tworčaść bielarusa. Jon swaju mowu aħładzić i lik sloũ zwialičyć. Ad źmieny takoj wiery majej ja budu baranica jak zmoha. Sumliwaść i maľadušnaść — nabok!...

Pastaũ mianie, dzie chočaš i calikom rabi pawodle woli Swaje.

Ja ũ rukach Twaich — nachilaj mianie i pawaračwaj na ũsie baki.

Woš ja słuha Twój — hatowy na ũsio, bo nie dla siabie, a dla Ciabie žyci chaču — o, kab tolki hodna i daskanalna!

Malitwa dziela ũprašeńnia łaski pastupać pawodle woli Boha.

3. Daj mnie, najłaskawiejšy Jezu, łasku swaju, kab *sa mnoju była, sa mnoju pracawała* (Mudr. 9, 10) i sa mnoju datrywała aź da kančatku.

Daj mnie, kab ja zaũsiody chacieũ i da taho imknušsia, što Tabie milej i bolš da ũspadoby.

Wola Twaja niachaj budzie majeju woleju, maja-ž niachaj zaũsiody idzie za Twajeju dy datasoũwajejcca da jaje čym najlepš.

Niachaj mnie budzie adnolkawa z Taboj chacieć i niechacieć: kab nia moh ja chacieć — čaho Ty nia chočaš, abo nie chacieć — čaho Ty chočaš.

4. Daj mnie pamierci dla ũsiaho, što jość na świcie i iubić dziela Ciabie być pahardźanym dy nikomu niawiedamym na świcie.

Daj mnie nad usimi žadańniami supačyć u Tabie i serca majo ũ Tabie ũspakoić.

Ty praũdziwy supakoj serca, Ty adziny adpačynak; usio apryč Ciabie — ciaźar i niesupakoj.

U hetym supakoi, heta jość u Tabie, jaki adzinaje najwyšejšaje i wiečnaje dabro — niachaj zasnu ja i adpačynu (Ps. 4, 10). Amen.

7—XI. Woš ja nie taki chwarliwy, jak du-maũ... Ja nia ũmru jašče. Choć, uziaũšy na rozum, nia wiedaju, ci heta budzie lepiej. Mo' byũby ščašliwiejšym na tym świcie. Pawinnaść duchoũnych ciaźkaja. Słabaść maja ahramadnaja, laniwaść duźajaja. Myšli hetyja trywo-žać mianie... Pakinu ich. Paciecha maja adzinaja — heta Boh. Meta jasnaja, a pomač ad Jaho łaski — peũnaja.

8—XI. Nia raũ swajho trywoźnaha serca: nia bojsia nikoha.

ũsio praminaje — usio, aproč Boha...

Jedu iznoũ zahraniću.

Zakapanaje - 29 - XI - 1913. Stan zdaroũja, pawodle sloũ dochtara, słaby. Ale peũna mylicca eskulap*). Ja čuju ũ sabie duźa — mnoha siły žyćciowaj.

Trochi marozić. ũčora byũ śniech. San-naja daroha pyšnaja. ũ nočy zorki iskracca i palacca na niebie pad muzyku ručajkoũ hornych i šum chwojkaũ. „Haściej“ mnoha nieznamomych. Koźnaha psycholohija cikaũnaja. Treba spaznać.

*) pahrecku dochtar.

R a z d z i e ł X V I.

**Sapraŭdnaje paciechi treba šukać tolki
ũ Boha.**

1. Usiaho, čaho moh-by pažadac, ci ab
čym latucieć dzieła paciechi majej — nia tu-
taka ždu, a ũ budučynie.

Kali-b ja mieŭ adzin dzieła siabie ũsie
paciechi świetu dy kab karystaŭsia ũsianutki-
mi roskašami — napeŭna nia trywała-b heta
doŭha.

I tamu nia zdolaješ, duša maja, ani ca-
likom naciešycca, ani daskanalna adpačyć, jak
tolki ũ Bohu, jaki paciašaje ũbohich i pakor-
nych da Siabie hornie.

Pačakaj kryšku, duša maja, pačakaj pa-
kul nia spoŭnicca pryračeŭnie Božaje i bu-
dzieš tady mieć poŭna ũsiakaha dabra ũ niebie.

Kali-ž zašmat zachapiŭsia dabrom mina-
jučym, zhubiš wiečnaje i niabiesnaje.

Karystajsia dačasnymi rečami, ale imkni-
sia zaŭsiody da wiečnych.

Najakaje dabro dačasnaje nie zdawolić
ciabie, bo nie na toje ty naradziŭsia na świet.

2. Niachaj-by ty mieŭ i ũsio dabro stwo-
ranaje — nia byŭ-by jašče sčaašliwy i baha-
słaŭleny, bo tolki ũ Bohu, jaki ũsio stwaryŭ,
znachodzicca sčaaście i bahasławienstwa twajo:
nie takoje, jakoje ũjaŭlajuć sabie dy chwalać
tyja, što świet nierazumna lubiac, ale takoje,
jakoha spadziajucca praŭdziwyja i wiernyja
słuihi Chrystowy, dy jakoha daznajuć padčas
tut jašče na ziamli uduchoŭlenyja i čystyja ser-
cy, dumkaju jakija żywuć u niebie.

Marnaja i karotkaja ũsiakaja paciecha
ludzkaja.

Bahasławlenaja i sapraŭdnaja paciecha taja,
jakuju Praŭda adčuć nam daje ũ nutry našym.

Pabožny čaławiek usiudy nosie z saboj

WIECIER.

*Ciepła dzieciom pry kaminku,
Wiecier zwonku ũ šyby bje,
Šwišča, wyje la budynku,
Jak-by piesieŭku piaje.*

*Siły šmat ũ sabie ja maju
I nikoħa nie bajuš,*

*Šwiet šyroki pralataju,
Ni sabjuš, ni zamaruš.*

*Pa marach, pa akiejanach,
Pa wiarchoch wysokich ħor
Wiečna skowanych ũ kajdanach
Ja lataŭ da ħetych por.*

*Tam z krainy aiadziełaj
Ja zabrau z saboj maroz
I z dziaruħaj śnieħu biełaj
Ja da was jaħo prynios.*

*Woš marozny zimny choład
Ŭsio spyniŭ, zatamawaŭ.
Moŭ u kuzni ciaźki mołat
Zakawaŭ, zahartawaŭ.*

*Nia wychodźcie z chaty, dzieci.
Bo ciepła uħo niama.
Ŭžo skrypim, trašcym na świecie
Ja i biełaja zima.*

N. N.

Jezusa swajho paciešyciela i hawora da Jaho:
budź pry mnie, o Jezu, zaŭsiody!

Niachaj maju hetuju paciechu, što sa-
machoć zroksia ũsiaje ludzkoj paciechi.

A kali-b nia było i Twajej paciechi, tady
niachaj mnie budzie za jaje Twaja wola dy
Twaja sproba sprawiadliwaja nada mnoju.

Bo-ž nia budzieš wiečna Ty ħnieŭny dy
brozny (Ps. 102, 9).

2—XII. Atrymaŭ list adnej pabožnaj za-
konnicy. Namaŭlaje mianie da žycia zakon-
naha. Ŭsio mianie kliča da žycia afiarnaha
i ciarpliwaha. Štož! — Ja na ũsio hatoŭ. Tolki
ciapier ja — čerap raźbity, nikomu niawarty.
Jašče nia pryšla hadzina maja, a mo' i zusim
nia prydzie.

3—XII. Dzieŭ prajšoŭ biaz tworčaści du-
chowaj: myśli dremiac, serca zimnaje...

Zniwieŭ—1914. Razħarełasia wajna wiali-
zarnaja... Moj Boža! Heta reč tak sumnaja
i tak pracuŭnaja majej natury, što lepiej ab jej
zusim nia pisać. Musić adbycca jakiś pierawarot
u świecie. A koźny światowy pierawarot kaš-
tuje milijony ludziej. Jak heta sumna, što ča-
ławiek, istota rozumnaja, nia moħa zmahcy naj-
wialikšaha zła na świecie — wajny. Biassilny
jon tut, a lepiej skażam *podły*. Ŭycio ludzko-
je jošć najcaŭniejšym daram bozym. Da žyc-
cia jak peŭnaj formy bytu — kirujucca ũsie
twory. Musim šanawać žycio nawiet małoha
žučka, bo prawa da jaho zhuby my nia ma-
jem. Adabrać žycio čaławieku heta prastupak,
katory tolki Boh pomścić moħa dastojna. Waj-

na jošć zhurtawaŭniem usich prastupkaŭ. Jana
jošć haŭbaj čaławiečaści. Jana matka ũsialakaj
niadoli. Niama ničoħa na świecie tak paniħa-
jučaha čaławieka, jak wajna. Roŭnaj pahibieli,
što niasie jana ludzkaści, nie znachodzim
u źwiaroŭ. Boh dapuščaje takoje zło na świet,
kab zniżyć pychu ludzkuju. Nia Boh pryčyna
wajny — złość ludzkaja, zawišć i pycha. Što
Boh dazwoliŭ, kab kroŭ liłasia, — nia dziwa.
Wolnaj woli čaławieka Jon nie kasuje. A miź
ludzkoj złości i nienawiści patrafić akazać
swaju najwyšejšuju ũladu i sprawiadliwaść...

5—V.1915. — „Oj ciaźka, ciaźka: nie siar-
miaźka ciaźka, ale dola ciaźka“. Kančaju ũžo
čas swajho dyjakonatu tryħadowaha, a sum-
našć ciaźkaja zalahaje trywoźnaje serca majo.
Sumnašć taja, što rodić ciarpiennie — ħlybo-
kaie, kryħawoje. Ĥnany zmannaścij świetu
i ludzkaj spadziei, ja dumaŭ najści paciechu
i sčaaście ũ religii i addaŭsia Bohu biez ra-
dziełu. Ja čuŭ iskru boħu ũ sabie da zasie-
wu na niwie ludzkoj — praŭdy boħaj. Ale ba-
jaŭsia čapić hety skarb swoj, wiedajućy, što
kali addacca ksiandzoŭstwu, to treba heta zra-

Budźcie aściarožny z pazykami.

U apošnija časy, asabliwa prad hetym tak zwanym haspadarčym kryzysam, ludzi ũ nas šmat dzie pierachodzili na chutary; pry hetym tyja haspadary, što jduć na prabudowu, mohuć brać pazyku. Pazyka to jano dobra! Čaławieku biaz hroša prabudawacca prosta niemahčyma; ale my żywiem u takich nienarmalnych časach, što čaławiek niespadziajecca siańnia, jak što moža być zaŭtra. Takija prabudoŭcy, što pabrali hod, dwa tamu pazyku, siańnia, kali pradukty rolnya tak stanieli, nia mohuć apłacić biez wialikaj straty dla haspadarki nawat adnej raty i pracentaŭ. A jakža-ž heta budzie apłacić, kali čas nie pawayca, jašče takich dziewiać rat?...

Ciapier, kab apłacić dźwie raty hetaj pazyki, treba pradać toje, što pradaŭšy tady, možna było ũziać stolki hrošaj, jak usia pazyka. Wot tabie i prabudowa, wot tabie i chutar! Užo i ciapier niekatoryja pryčišnienyja ciazaram kryzysu haspadarčaha, musiać hety samy swoj chutar pa kawałku pradawać. A što budzie dalej?...

Biada! Nad kim zawisła takaja ci hetkaja pazyka, tamu zahražaje ruina.

U našyja zmiennyja časy treba ũsiakich pazykaŭ wyścierahacca, jak ahniu.

D. Aniško.

Pračytaŭšy „Chr. Dumku“, nia kidaj jaje i nie marnuj daremna, a składaj numar da numaru, pašla ũsie numary sšy razam i budzieš mieć karysnuju knižku samomu pačytać i dać susedu.

bić usiej istotaj swajej: z krywawaj afiaraj samoha siabie. Wieryŭ ja, što heta mohby zra- bić, bo łaska božaja dla mianie była padana, hatowa. I byŭ moment, kali ja heta zra- biŭ, zalažyŭšy sabie wiečny ideał—praz ciarpieńnia.

Moj Boža, ci ja ustaju ćwiordaj stupnij na wybranaj darozie? Ach, nikoli nie adbiary ad mianie hetaj nadziei, bo zhinu! Daj mnie ciarpieńnie, choćby jak mora hłybokaje, ale i siłu daj zniaści i wytrywać. *Łaska Twaja prymus nada mnoj učyniła* — nie pakidaj mianie! Ja syn taho narodu, što najbołš ciarpieŭ, ciarpieŭ i ciarpieć budzie. Ciarpieńnia chaću, ale takoha, katoraje z mianie zrabilać čaławieka stalnoha charakteru. Narod naš wialiki, a ličycca najmienšym. Niachaj i ja—syn jaho — takim budu. Narod naš nieščaśliwy, biaz súčasnaści peŭnaj, biaz budučyny jasnaj — ale hłyboki ũ žyćci swaim cichim, skrytym, spieŭnym. Niachaj i z maim tak budzie žyćciom: hłybokaść ducha, šyrokaść serca, ahoń mowy i pieśnia, pieśnia tajničnaja, biazmierna sumnaja, choć *wiečnaj spadziejaj żywaja*.

6—V. Niama bolšaha sumu, jak abmanucca ũ sile swajej. Smutak taki, kali jaho nie

Listy z paŭnočnaj Francyi.

I.

Tam dobra, dzie nas niama.

U paŭnočnaj Francyi, najčašćiej u kapalniach skamianiełych wuhloŭ, u hetych kratowych norach, jak śmiajučysia ich nazywajuć wuhlakopy— pracuje niamała i našych bratoŭ biełarusau.

Peŭnie, ni z dabra im pryšlosia pakinuć swoj rodny kutok, šukajućy zarabotku na čužo- staranie, ale zarabotak hety taksama nia lohki. Praŭdaj jość, što da apošniaha času wuhlakop, majućy dwoch, troch, dorosłych synoŭ, moža trochi lepiej żyŭ, jak u nas siaredni haspadar. Mieŭ jon i wolny hroš u kišeni i nasiŭ šmat lep- šuju, kramnuju wopratku ũ budzień, u wolny čas ad pracy, jak u nas u świata; čašćiej trapaŭsia i kusok miasa ũ jaho misky, nia hledziaćy, što kupleny. — Zatoje horš bylo čaławieku majuča- mu troje, čačwiora małych dzietak, jakim patreb- na ježa i wopratka. Jano-to na dziaćiej i na žon- ku, kali jana nie pracuje — niby płaciać, ale he- ta płata, takaja małaja ũ paraŭnaŭni z wydatkami, jakich dzieci wymahajuć, što ab joj niawarta i bawaryć. I woš usio heta spadaje na plečy baćki-rabotnika. Dobra, kali jon jašče zdarowy, pracuje, a jak, niađaj Boža, zachwareŭ — dyk ja užo i nie razumieju, jak heta tady żywiecca. Za naležnyja chworamu rabotniku hrošy i dzicia- ci nielha prażyć, a chwory najčašćiej wymahaje šmat bolšych wydatkaŭ, jak zdarowy. Rabotnik tak, pakul zarablaje, dyk i maže z čaho żyć, a kali z jakokolečy pryčyny pierastaŭ zarablać, dyk i żywi, z čaho chočaš. Redka chto ma je tu možnaść zbierachčy kapiejku na čorny dzien, dyk mała chto ũ Francyi, miž rabotnikami biełaru- sami, ũmieje canić hetu tak wažnuju potrebu.

ŭmiarkuje moc wyšejšaja, dachodzić da ros- pačy. Sumna končycca čas majho dyjakanatu, pačynajecca presbiterat maładoha idealisty. Pryznajusia — čućcio pieražitaje ũ minuty, kali dawiedaŭsia ja, što zara budu ksiandzom, bylo tak spakojnaje i patolnaje, što sapraŭdy bole jaho caniu, čym usio daznanaje ũ časach apošnich. Adžyła ũ mianie wiera ũ żywučaść taho hołasu, katory żwinieŭ kaliści ũ wuśach maich: „Idzi za mnoj!“ I bole jjašče: nia čuŭ ja hołasu adporu naturalnaha, što mianie chwataŭ i adciawahau ad idei Chrystowaha świašćenstwa, maniaćy da świetu, katory prymaŭ mianie i prymaje dahetul z šyrokim uściskam. Ale daremna! — Jamu nia daŭsia i nia damsial!

7—V. Treci dzień rekolekcijaŭ. Boža moj, jak małym wydajusia ja prad tym, čaho wy- mahaje z mianie naš Kaścioł światy. Štož ja praz hetych kolki dzion zrablu, kab stać na wy- šyniu swajho paznańnia. Ducha treba, ducha božaha. Jon u adzin moment zdolny pierara- dzić čaławieka, aby tolki toj pryhatawaŭ rallu čystuju. Boža, Boža! Ja hatoŭ na ũsio, bo žmyriŭ celuju hłybinu swajej niemačy... Biedny ja, biedny... Dyjakanat moj kančajecca.

Asabliwa moładź, jana dyk najčaćściej ličyć aščad-naść haniebnaju skupašciu. Wialikuju robić pamyłku, bo heta dźwie wielmi značnyja roźnicy.

Ale piarobjdziem da sučasnaha pałažeńnia wuhlakopaŭ. Sušwietny kryzys, ab jakim tak mnoha ciapier pišacca i haworycca, a moža i ni pašana da čaławiečaje istoty, pabudžajuć pracadaŭcaŭ da jak najbolšaha wykarystwańnia pracauńnika. Niaminuła heta i wuhalnych kapalniaŭ Francyi. Woś i żyćciowyja warunki wuhlakopa stano-wiacca što raz to ciežejšymi: dyrekcyi kapalniaŭ pabolsyli, bywaje što i ŭdwoili, płatu za kwateru, za elektryčnaść i za ŭsio inšaje, što patrebna dla żyćcia rabotniku; źmienšyli lik dzion pracy. Zamieśc šeść — pracujuć try, čatry dni na tydzień, a jeści treba i ŭ dzień, u jaki niama dzie zarabić. Jość mnoha i takich, što ŭ hetyja wolnyja dni prasiedžwajuć u šynkach, prapiwajućy ciazka nabyty hroš. Zdarajecca tak-ža, što i zwalnajuć z pracy, tady ŭžo sprawa jašče horšaja, bo niama kamu wystaŭlać kontraktaŭ na pawarot da chaty, tady ŭžo choć biary ŭ ruki torbu... U Francyi znajści pracu ciapier wielmi trudna.

Chaj heta wiestka budzie adkazam na ŭsie tyja listy, jakija ja nie pierastaju atrymoŭwać z zapytańniem: „ci warta jechać u Francyju pracawać u kapalni?“

J. Wuholčyk.

II.

Ciazka zachwareŭ Ks. Fr. Čarniaŭski.

Nia radasnaju wiestkaj chaču ja padzialica z čytačami „Chr. Dumki.“

Prypawkowa dawiedaŭšysia ad swaich siabrou-studentaŭ, što ŭ wadnym z tutejšych špita-laŭ lażyć chwory Ksiondz Francišk Čarniaŭski, ja pastanawiu pajsci Jaho pierawiedać. 13 studzienia 1932 hodu ja z inšymi dwama siabrami pajšoŭ u toj špital. Wielmi ŭściešyŭsia Jon, ubačyŭšy nas. „A da mianie — kazaŭ — nihto jašče nia prychođziŭ“... — Ks. Francišk Čarniaŭski duža ciazka zachwareŭ, budućy ŭ swajoj parachwii ŭ Montigny (paŭnočnaja Francyja).

U aŭtorak, uwiečary, 26 studnia 1932 hodu Ks. Fr. Čarniaŭskaha prywieźli ŭ Lille da špita-la, dzie adrazu zrabili aperacyju ślapoje kiški (apendicit). Pašla aperacyi Jon čujecca wielmi słaba. Šwy, woś ŭžo katory dzień, niezašyty. Praz uwieš čas nia moža Ks. F. Č. dobra zasnuć; kazaŭ, što tolki časam zdramnie. Haračka pierawyšaje 39%. Jeści jašče ničoha nie dajuć, tolki pić, dziela padtrymańnia siłaŭ.

Lażyć Ks. Fr. Č. adzin u wasobnym prastornym i čystym pakojčyku. Wakno adčyniena, a praz jaho dalataje cjopty wieciarok. „Dobraja siańnia pahodka, — kazaŭ jon — i nieba takoj jasna! — Nasuproć ložka, na čornym kaminku, staić Rašpiałcie. Ukryžawany Chrystus pramaŭlaje wyrazam Swajho Światoha Abličča da Ks. Fr. Čarniaŭskaha i bahasławić Jaho da chutkaha wyzdaraŭleńnia. Za waknom čujecca čyrykańnie wierablejčykaŭ.

Z bielaruskaj niwy.

T-wa „Bieł Katalickaje Wydawiectwa“ pristupila da ażyuŭleńnia bielaruskaha katalickaha wydawiectwa. Pracu hetu daručana wiaści ŭradu tawarystwa, wybranamu ahulnym schodam 3.II 1932 h.

„**Шлях Моладзі.**“ Pad hetkim zahaloŭkam, ŭžo try hady štomiesiac wychodzić orhan bielaruskaj narodnaj moładzi. Časopiš heta praž uwieš čas wychodziła wyklučna hraždankaj, u sioletnim hodzie dadaje artykuly i karespandencyi takža i łacinkaj, kab takim čynom być dastupnaj dla ŭsiej bielaruskaj moładzi našaha kraju. Pry hetym treba adznačyć, što sialetni „Шлях Моладзі“, jak heta widać z Nr 1 za miesiac studzień siol. hodu, značna ażywiŭsia, zawodziaćy dastupnyja nawukowyja artykuly. Duža pažadana, kab časopiš heta pranikla ŭ najšyrejšyja kruhi bielaruskaj moładzi.

Mianie Ks. Fr. Čarniaŭski pieršy raz ubačyŭ, a ja Jaho taksama. Dawiedaŭšysia, čto je, jon źwiarnuŭ da mianie swaje wyrazistyja, dobryja wočy i skazaŭ: „napišecie Ksiandzu Ad. Stankiewiču ŭ Wilniu, što ja chwory, a to Jany i wiedać nia buduć...“

Chacia-b ja i sam napisaŭ, ale spaŭniajućy prošbu dastojnaha Bielarusu, tym chutčej wysyłaŭ hety list. Dadaŭšy Ks. Fr. Č. nadziei na chutkaje wyzdaraŭleńnie, my raźwitalisia z Im.

A ŭ dušy my twaryli cichija molby da Stwaryciela, kab pasłaŭ zdarouje dobramu Ajcu Francišku.

Siańnia, 1 lutaha 1932 hodu, ja pasłaŭ pišmo da Ks. Fr. Č., pawiedamlajućy Jaho, što wysyłaŭ da Was hety list. Siabry mnie kazali, što Jon čujecca nadalej słaba: uočy harački bylo 40%. Ks. Fr. Č. prasiŭ, kab malilisia za Jaho wyzdaraŭleńnie.

My nia chočam nawiet i dumki dapuścić ab tym, što jon nie paprawicca! My chočam, kab Jon żyŭ! I my molim Zbaŭcu Chrystusa, kab wybawiŭ darahoha Pastyra ad ciarpieńniaŭ.

Nadrukujcie, Pawažany Redaktor, hety list moj u „Chryścijanskaj Dumcy“, kali łaska. Chaj usie sercy bielaruskija zlučacca ŭ haračaj malbie prad Tronam Usiawyšniaha za chutki pawarot da zdarouja našaha darahoha Ksiandza Franciška Čarniaŭskaha.

Siarhiej Piajun.

Lille 1 lutaha 1932 h. Paŭnočnaja Francyja.

PRYPISKA REDAKCYI. Pawodle apošnih wiestak, chwory čujecca lepš i choć pawoli, ale stała papraŭlajecca. Adwiedwajuć jaho bielarusy studenty, jekija ŭ tymža horadzie wučacca na ŭniwersytecie. Dobra, što choć jość kamu adwiedać! Niachaj-ža Boh daje našamu darahomu Ks. Fr. Č., wiernamu synu Kaścioła i Narodu, chutčej wiarnucca da zdarouja!

Čytajcie i pašyrajcie

„CHRYSĆIJAŃSKUJU DUMKU!“

Z religijna-hramadzkaha žyćcia.

„Abjadnańnie polskich katalickich piśmiennikaŭ“ Pad hetkim nazowam u Waršawie paŭstaje nowaja arhanizacyja polskich piśmiennikaŭ katalikoŭ? Iснуje ŭžo adumysłowy arhanizacyjni kamitet, jaki pracuje nad adpawiednym statutam henaha abjadnańnia.

Eucharystyčny Kanhres u Dublinie 19—26 čerwienia 1932 h. u Dublinie (Irlandyja) adbudziecca 31 miźnarodny Eucharystyčny Kanhres. Na kanhres spadziujucca tysiačau ŭčasnikaŭ z usiaho świetu. Adnačasna z kanhresam budzie adświatkawany 500 letni jubilej prychođu ŭ Irlandyju jaje Apostoła św. Patryka.

Baračba z biasistydnaj literaturaj. U Nowym Jorku adbyŭsia niadaŭna źjezd bołš jak 100 duchoŭnych roźnych wyznańniaŭ z metaj abhawaryć sposaby baračby z biasistydnaj literaturaj. U wyniku narad źjezd wybraŭ „Kamitet hramadzkaj publičnaj abyčajnaści.“

Zakon ajcoŭ Bazyljanaŭ, jaki, jak wiedajem, adyhrywaje wialikuju rol u žyćci ukrainskich unijataŭ, naličaje siańnia 474 siabry, u jakim liku — 138 świaščeńnikaŭ, 167 ajcoŭ i 171 bratoŭ. Zakon hety maje manastyroŭ ŭ Haličynie — 17, na Rusi Zakarpackaj — 1, u Wubry — 1, u Rumynii — 1 i ŭ Brazylji — 3. Aprača hetaha zakon ajcoŭ Bazyljanaŭ maje misii: u Kanadzie, dzie pracuje 7 świaščeńnikaŭ, 36 ajcoŭ i 8 bratoŭ, i ŭ Zluč. Št. Ameryki, dzie pracuje 2 świaščeńnikaŭ. Ajcy Bazyljanie pracujuć takža i ŭ Brazylji.

Katalickaja Irlandyja. Pawodle apošnich pad rachunkau Irlandyja naličaje 3 miljony nasielnictwa, u jakim liku niekatolikoŭ tolki 250 tys. U Irlandyi isnuje 1116 parafijaŭ, 500 kaściołaŭ i kaplic, 390 duchawienstwa.

Uzmacnieńnie baračby z religijaj u Sawietach u minutym hodzie było widawočnaje. Jak pakazwaje statystyka, u praciahu minula ha hod zamknuli 600 światyń i wysielili na poŭnač Rasiei 1400 duchoŭnych asob roźnych wyznańniaŭ. Najbołš jaskrawym prociurelihiyjnym čynam Sawietaŭ u 1931 h. było zbureńnie ŭ Maszkwie cerkwy Spasa, jakuju Rasieja budawala aź 46 hadoŭ. Budowa hetaj światyni kaštawala 15 miljonaŭ załatych rubloŭ.

Katalicki literaturny ruch u Anhlji, jak i ŭ inšych krajinach, raźwiwajucca pamysna. U hetym kirunku wialikuju maje zasluhu wydawieckaja firma Sheed et Ward. Firma heta apošnim časam prystupila da wydawańnia tannych i dastupnych knižak, jakija apiswajuć roźna rodnyja sučasnyja sprawy kulturna hramadzkaha žyćcia u światle katalickaj nawuki

800 lekarau dašledžwala chworych u Lurd. Aficyjnaje lekarskaje biuro ŭ Lurd wykazwaje, što ŭ minulym hodzie rabili nawukowaja došledy ŭ klinikach u Lurd aź 800 daktaroŭ z roźnych krajoŭ świetu. Lekary hetaja świerdzili, što na minuly hod prypadaje 10 azdaraŭleńniaŭ, jakich wyjašnić sposabam naturalnym sučasnaja medycyna nia moža.

Katalicki uniwersytet ŭ Koŭni. Siarod lituškaha katalickaha hramadzianstwa ŭ Niezaleznoj Litwie paŭstala dumka ab patrebie arhanizawańnia ŭ Koŭnie katalickaha uniwersytetu. Dobraja heta dumka ŭžo pawoli prawodzicca ŭ čyn. Užo zbirajucca achwiary i robiacca roźnyja zachady dzieła zasnawańnia uniwersytetu. Hazety pišuć, što uniwersytet heny ŭžo budzie arhanizawany sioleta ŭ wosień.

Nowajorski katalicki arcybiskup i biezraboćcie. Hazety padajuć, što nowajorski arcybiskup pastanawiŭ u najchutčejšym časie raspačać budowu kaściołaŭ i parafijalnych damoŭ, kab dać rabotu biezrobotnym i hetym im pomačy.

Krajowaje duchawienstwa i budučynia Kaścioła. Na hetkuju temu niadaŭna ŭ Rymie italijski

ksiondz Salotti mieŭ u „Misyjnym Sajuzie“ lekcyju U hetaj lekcyi wykazaŭ jon dumki ab patrebie jaknajbołšaha liku krajowaha duchawienstwa dla misyjeŭ siarod pahanckich narodaŭ, bo — kazaŭ — ničto tak skora nie paciahwaje da Chrysta ludziej, jak ich rodnaje duchawienstwa. Hetkaj dumki trymajucca takža siańniašni św. Ajciec Pius XI, dziakuj čy jakomu siańnia na misyjach pracuje ŭžo ŭ nastupnych krajoch dawoli wialiki lik miastcowa ha duchawienstwa: u Kitai — 1433 ksiandzy kitajcy, u Indokitai — 1199. Spadziajomsia, što hety šapraŭdy apostalcki duch praniknie niekali i da narodu bielaruskaha, siarod jakoha dahetul pracujuć abo zusim čužyncy, abo swaje, ale čužyja ducham.

Roznyja cikawaści.

Hetak wyhladaje pomač biezrobotnym u Amerycy. Filadelfija sabrala 10 miljonaŭ dalaraŭ, Njujork — 18 miljonaŭ, a razam usie bołšyja harady Zluč. Št. Ameryki sabrali 100 miljonaŭ dalaraŭ. Ale i hetkaja wialikaja suma mała što pamoža, kab nakarmić 8 miljonaŭ biezrobotnych. Abličana, što na hetuju mety treba aź 800 miljonaŭ dalaraŭ. Dumajuć i hetkaju sumu rozdabyć, kab ničto z biezrobotnych nie haładawaŭ.

Šmierć najstarejšaha katalickaha archeologa. U Kartahinie (Afryka) pamior miastcowy arcybiskup a. Delatre, staršy Ajcoŭ Bielych. Arcybiskup hety pažyŭ wialikija zasluhi dla archeologii chryścijanskaj, robiacy mnoha roźnych nawukowych atkryćciaŭ.

Ziemlatrasieńnie jakoje niadaŭna zdaryłasia na wyspie Kuba, narabila niamala škody ŭ m. Santiago: 12 asob zabitych i 300 raniennyh, bołšašć budynkaŭ zrujanwany. Ziemlatrasieńnie heta było čuwacca i ŭ inšych miastcoch Kuby, ale tam minula biasškodna.

Ajciec Gemelli ab stygmatyčcy z Kenersreuth. Niadaŭna pisali hazety, što rektor Medjolskaha uniwersytetu a. Gemelli, jak papieski delehat, adwiedaŭ u Niamieččynie staŭnuju na ŭwieš świet stygmatyčku Taresu Neuman. Wučony hety zajawiŭ, što henych dziŭnych prajawaŭ u Teresy pryrodnym sposabam wytłumačyć nia možno. a. Gemelli, pakul staŭsia ksiandzom, byŭ wučonym lekaram, jaki niamala napisaŭ nawukowych knižak z haliny fizjologii i psychologii.

Herriot wystaŭlaje chryścijanstwa. Byŭšy francuski staršynia ministraŭ, wiadamy radykał, da apošnich časaŭ worah chryścijanstwa, ciapiet swaje pahlady źmianiŭ i chryścijanstwa wystaŭlaje za jaho nawuku ab lubowi da ludziej i ab roŭnaści narodaŭ i rasaŭ.

Usich ludziej na świecie naličajucca 1976 miljonaŭ. Najbołš pašyranaj religijaj siarod ludziej na ŭsim świecie jošć religija chryścijanskaja, bo jana maje 700 miljonaŭ wyznačau, a pašla wiery chryścijanskaj idzie buddyjskaja, jakaja wyznačau naličaje 53 miljonaŭ.

Roźnarodnašć mowaŭ u roźnych pahanckich narodaŭ. Starannyja došledy ks. O. Meyera wykazali, što žychary Nowaj Irlandyi haworać čatyrnacćciu mowami, žychary wyspaŭ Manus — čatyrma. 170 000 oaznanych dahetul žycharoŭ na wyspach Pacyfiku i ŭschodniaj čaści Nowaj Hwinei haworać aź 70-ciu mowami. Dyk lohka zrazumieć, jak ciazka tam pracawać misyjneram!

Relihijnaja statystyka ŭ Indyi. Usiaho nasielnictwa ŭ Indyi 351 miljon, z jakoj ličby — 3,3 prac. chryścijanie, 33 prac. — sikhi, 13 prac. — mahometanie, 8 prac. — buddysty, 10 prac. — induskaj religii i šmat inšych.

Redaktor Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ

Z dazwołu J. E. Wilenskaha Katalickaha Arcybiskupa-Mitrapalita

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaržyny, Wilnia, Zawalnaja wul. 6—10.

Z palityki.

Narady ab razaružanni ũ Ženewie wisducca ũžo niekalki niadziel. Na hetu naradu prybyło šmat pradstaŭnikoŭ ad mnohich dziaržaŭ. Ale sprawa razaružanni stalić na miejsy, bo kožny chacieŭby widzieć razaružana-ha susieda, a sam razaružycca nia choča. Najbolšaj aplawuchaj hetaj naradzie jość japonska-kitajska jajna. Adny radziac, a druhija bjucca.

Narady Lihi Narodaŭ takža adbywajucca ũžo daŭžejšy čas. Siabry lihi razwažajuć, miž inšymi sprawa-mi, pradusim sprawa japonska-kitajska ja wajny. Japoncy adnak ab spynieŭni wajny nia sluchajuć i dalej pražac Kitajcaŭ.

Prajekt stwareŭnia mižnarodnaj armii pryduwała Francyja. Sprawa ũ tym, što Lihi Narodaŭ nihto nia sluchaje. Dyk woŭ, kab hołas jaje byŭ waźniejšy, treba jej mieć swaju armiju. Ab hetym dobra radzić Francyja. Ci da hetaha adnak dojdzie — zhadac trudna, ale kab i dajšło, dyk ničoha lepšaha nia bylo-b, bo hena mižnarodnaja armija bylab armija, nie narodaŭ, ale dziaržaŭ, jakija dušać narody pakulšto swaich dziaržaŭ niamajućych.

Anhlija spynila wolny handal z zahranicaj. U Anhlii ad hadoŭ sto byŭ taki paradak, što handal z zahranicaj byŭ wolny. Apošnim ža časam, kali pryšli trudnyja časy i kali z henaj wolnaści niekatoryja dziaržawy, jak napr. Sawiety, karystalisia na škodu Anhlii, wolny handal ahraničeny.

Miž SSRR i Polščaj niadaŭna, pašla doŭhich pierahaworaŭ, padpisany dahawor ab nienapadaŭai. Sawiety pašli na heta, kab mieć na polskaj hranicy supakoj, kali-b byli ŭciahnuty ũ wajnu na dalokim uschodzie.

Zasad ajca prałata Kunicka-ha. Wiedamy ukraŭnski dziajać a. prałat Kunicki, za „narušeŭnie publična-ha supakoj“ na wiečy padčas wybaraŭ, zasudžany na 6 mies. turmy. Kara zawiešana na 5 hadoŭ.

Nowaja ŭkraŭnska ja skarha. Hazety padajuć, što ukraŭnska ja pasolka Milena Rudnickaja padala ũ Lihu Narodaŭ skarhu na apošni špis nasielnictwa. Jak bačym, dyk adnolkawa špis heny adbywaŭsia jak na ziemlacz bielaruška-litoŭskich, tak i na ŭkraŭnskich. Treba, kab i bielarusy padumali ab padobnym wystupleŭni ũ sprawie špisu prad Lihaj Narodaŭ.

Biezraboćcie ũ Polščy raście dalej. Kožny tydzieŭ prybywajuć biezraboŭnych celyja tysiačy. Apošnim časam usich biezraboŭnych naličajecca 325.782.

Polšč winna: Zluč. St. Ameryki — 302.911.500 dalarau i 1.680.000 funt. šterl., Francyji — 2.296.904.516.13 frankau, Anhlii — 4.676.495.15 funtaŭ šterlingau, Italii — 353.654.438.85 liraŭ. Šwecyji — 6.253.200 karon i 32.344.670.13 dalarau. Aprača hetych zawarotnych sumaŭ Polšč jašče winna sumy mienšyja: Holandyi, Norwegii, Danii, Šwajcaryi, Čechaslawakii i Aŭstryi.

Wilenskija nawiny.

Lik nasielnictwa. Pawodle apošniaj pierapisi nasielnictwa ũ Wilni pražywa je 197049 žycharoŭ. Pawodle-ž špisu z 1921 h. bylo tuŭ tolki 128954 žychary. Takim čynam prybyło nasielnictwa ũ Wilni za 10 hadoŭ 68095 asob. U wa ŭsim-ža Wilenskim wajawodztwie u 1921 h. bylo ŭsich žycharoŭ 1.002.915, a ciapier, jak pakazwa je anošni špis 1931 h., jość ich 1.272.851. heta znača, što prybyło nasielnictwa za 10 hadoŭ 269.936.

Bankroctwy roznych handlowych pradpryjemstwaŭ nia spyniajucca. Urad pramysłowy m. Wilni šćwierdziŭ, što ũžo ũ pieršaj pałowie studnia sprawa bankroctwaŭ ażywilasia značna. Urad hety štodnia atrymliwaŭ aź niekalki zajawaŭ roznych pradpryjemstwaŭ ab ich bankroctwie. Ahaŭam za miesiac studzieŭ zbankrutawała ũ Wilni bolš 60 handlowych i pramysłowych pradpryjemstwaŭ.

Biezraboćcie pawialičwajeccia. Biezraboŭnych prybywa je kolki dziesiatkaŭ kožny tydzieŭ. Apošnim časam usich biezraboŭnych u Wilni i Wilenščynie naličajecca da 8 tysiač. Ale nia treba zabywacca. što hetulki biezraboŭnych zarejestrawanych, a skolki-ž ich jość niezarejestrawanych?!

A samahonku honiac. Nia hledziačy na wostryja kary ŭladaŭ i na ciažkija časy, ludcy našy pa siolach samahonku honiac, aź kuryć. Apošnim časam na terytoriji Wilenskaj Skarbowaj Izby palicyja wykryła 32 tajnyja brawarki, pryčym skanfiskawana bylo 780 litrau samahonki i 100 harcaŭ raščyny. 40 sialan addali pad sud, a 17 asob nahradzili hrašyma za danos.

Paštowaja skrynka.

Ks. P. T. Za 10 zł. šćyraya padziaka. Zdajecca niešta wy dla nas pryhatawali; prysyła jecie, budziem udziačny.

Ks. Rektor A. D. 5 zł. atrymali, hazetu pasy-lajem. Pasyłajem takža Wašamu haduncu D. Filipowiču, niachaj čytaje, kali jamu dazwolicie.

Ks. I. B. 15 zł., jakija Wy nam prysłali — heta dla nas sapraŭdy značajne padtrymaŭnie. Duža Wam za heta dziakujem.

I. W. Prysłanuju korespondencyju ab žyćci wuhlakopaŭ u Francyji atrymali i, jak bačycie, drukujem. Pišycie čaściej.

D. A. Za prysłanaje duža dziakujem, pawoli wykarystajem. My ũžo dumali, što Wy ab nas zabyłisia, ale ciapier bačym, što my myłalisia.

I. K. Duža nas ciešyć, što Wy začynajecie pišać da nas; 5 zł. atrymali, šćyra dziakujem. Hazety pasy-lajem.

S. N. Wieršyk ad Was z dalokaj Francyji atrymali. Nadrukujem. Nie zabywajciesia ab nas.

B. Ł. 5 zł. atrymali, hazetu pasy-lajem. Było-b du-ža pažadana, kab časam napisali nam što z žyćcia Wašaj staronki.

Ks. I. S. 2 zł. na „Chr. D.“ atrymali, dziakujem. ha-zetu wysy-lajem.

Ks. M. W. Za 4 zł. šćyra dziakujem, „Chr. D.“ wy-sy-lajem.

Ks. A. C. Za 15 zł. na „Chr. D.“ ad dušy Wam dziakujem. Patrebny lik hazety pasy-lajem.

Kutok śmiechu.

* * *
Kamisar palicyi da aryštawa-ha: Za što was zatrymali?

Złodziej: Za kaŭnier, panie kamisar!..

* * *
Wučyciel da wučnia: Kali najlepšaja para zrywać jablyki z drewaŭ?

Wučań: Tady, panie wučyciel, kali haspadar sadu z usiej siamjoj u kaściele i kali sabaka nawiazany.

Ad Redakcyi.

Ad hetaha numaru „Chr. D.“ nie pasyłam užo mnohim tym, katoryja ani płaty nia prysłali, ani dali ab sabie znać. Mnohim-ža takim pasyłam, ale na ich majem jašče nadzieju. Kali-ž i hetyja budú maŭčać da 1. III. siol. hodu — na „Chr. Dumki“ užo niachaj nie spadziajucca.

Chto pryšle piśmo, što jon adrazu płacić nia moža — tamu redakcyja płatu razłoža na raty.

„Chr. D.“ kaštuje tolki čatyry zał. na hod.

Čytajcie i wypiswajcie adzinuju bielaruskuju miesiačnuju časopiś moładzi

„ШЛЯХ МОЛАДЗІ“

jakaja drukujecca kirylicaj i łacinikaj i

KAŠTUJE TOLKI 2 zł. U HOD.

„Šlach Moładzi“ akuratna wychodzić užo 4-ty hod, źmiaščajućy cikawyje i rožnarodnyja materjały.

Adras Redakcyi i Administracyi: Wilnia, Zawalnaja wulica № 6 kw. 10.

Usich, kamu darahaja sprawa katalickaja i narodnaja, prosim zapiswacca ũ siabry Tawarystwa „BIEŁARUSKAJE KATALICKAJE WYDAWIECTWA!“

Ustupajućy ũ heta T-wa płacić siabroŭskuju składku što miesiaca, ale pawodle swaje maħcymaści. Zapiś siabroŭ i składki prymaje Sekretar T-wa Ks. Ad. Stankiewicz: Wilnia wul. św. Mikałaja 8-3.

Pryjmajecca padpiska na bielaruskuju ũnijackuju miesiačnuju časopiś

„Да Злучэньня“

Časopiś heta kaštuje na hod 3.50 zł. Adres Red. Albertyn a.a. Jezuity.

Adres Administracyi: Wilnia, wul. Wialikaja 58 -2.

Bieł. Kniharnia „РАНОНІА“

z wul. Ludwisarkaj pieraniesiena u pamieškańnie

pry wul. Zawalnaj 6-10

(tam, dzie i bieł. drukarnia).